

2021-06-15
Dnr 2021:995
1 (8)

Jämtlands Gymnasieförbund
info@jgy.se

Jämtlands Gymnasium Bräcke 4A
monica.berglund@jgy.se

Kvalitetsgranskning av reella möjligheter till grundläggande behörighet för elever på yrkesprogram

Skolinspektionen genomför med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) en tematisk kvalitetsgranskning. Syftet med granskningen är att bedöma kvaliteten i hur olika gymnasieskolor möjliggör för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskola.¹

Med anledning av alla de utmaningar som skolor har att hantera under rådande pandemi fattar Skolinspektionen i denna kvalitetsgranskning beslut med rekommendationer utan krav på redovisning.

Denna granskning avser Jämtlands Gymnasium Bräcke 4A i Bräcke kommun. Huvudman för skolan är Jämtlands Gymnasieförbund. Totalt cirka 40 slumpvis utvalda gymnasieskolenheter ingår i granskningen och Jämtlands Gymnasium Bräcke 4A är en av dessa. På skolenheten går 88 elever på skolenhetens enda yrkesprogram, bygg- och anläggningsprogrammet. Skolinspektionen har genomfört två gruppintervjuer med elever, en gruppintervju med lärare, en intervju med skolans studie- och yrkesvägledare samt en intervju med rektorn. Intervjuerna genomfördes via videolänk den 18 maj 2021 av utredarna Catharina Wingårdh och Lena Johansson. Intervjuerna har sammanställts i ett protokoll som har kommunicerats med huvudman och skola. Protokollet ligger, tillsammans med inkommen dokumentation, till grund för detta beslut.

Skolinspektionen framhåller vikten av att de elever som har bidragit med synpunkter informeras om detta beslut.

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras runt årsskiftet 2021/22.

¹ De kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskola, och som inte ingår i de flesta yrkesprogram, är svenska 2 och 3, alternativt svenska som andraspråk 2 och 3, samt engelska 6. Dock ingår svenska 2/svenska som andraspråk 2 i de programgemensamma ämnena på vård- och omsorgsprogrammet och barn- och fritidsprogrammet och engelska 6 på hotell- och turismprogrammet.

2021-06-14
Dnr 2021:995
2 (8)

Skolinspektionens beslut

Granskningen utgår från följande övergripande frågeställning:

I vilken utsträckning har elever på yrkesprogram reella möjligheter att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet?

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp för det granskade området. En sammanställning av de författningar som granskningen utgår från finns bifogad som bilaga sist i beslutet.

Skolinspektionen bedömer att eleverna vid Jämtlands Gymnasium Bräcke 4A i låg utsträckning har reella möjligheter att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet, och att utvecklingsområden finns.

Utifrån framtagna kvalitetskriterier rekommenderar Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete inleds med att

- anpassa informationen och vägledningen inför valet av behörighetsgivande kurser till skolans elever,
- se över skolans planering och organisering av de behörighetsgivande kurserna,
- följa upp elevernas val att läsa eller inte läsa grundläggande behörighet.

2021-06-14
Dnr 2021:995
3 (8)

Skolinspektionens bedömningar

Reella möjligheter för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet

Här bedöms kvaliteten i skolans arbete i förhållande till hur skolan:

- Informerar och vägleder elever
- Organiserar och planerar behörighetsgivande kurser
- Följer upp och analyserar skillnader mellan olika yrkesprogram och mellan olika elevgrupper

Informationen och vägledningen till eleverna kan stärkas

Granskningen visar att det vid skolan finns en viss övergripande struktur för när eleverna under gymnasietiden ska ges information om grundläggande behörighet. Studie- och yrkesvägledaren lämnar information om grundläggande behörighet på ett föräldramöte som äger rum i början av hösten när eleverna går i år 1. Därefter informerar studie- och yrkesvägledaren eleverna både i år 1 och 2 inför att de ska välja kurs till sitt individuella val. Studie- och yrkesvägledaren berättar att hen vid dessa tillfällen informerar eleverna om nyttan med grundläggande behörighet. Även lärarna berättar att de pratar med eleverna om vad det innebär att ha grundläggande behörighet, dels vid utvecklingssamtal och dels under lektionstid. Både studie- och yrkesvägledaren och lärarna uppger emellertid att de inte har något organiserat samarbete kring detta. Eleverna ges inte någon skriftlig information om grundläggande behörighet annat än det som framgår i valblanketten som skickas ut till eleverna i samband med att de ska göra sitt individuella val.

Eleverna uppger att de saknar information om nyttan med att ha grundläggande behörighet och en elev uppger att det blir mycket arbete att själv söka upp information. Lärarna och studie- och yrkesvägledaren uppger att eleverna har ett svagt intresse när det kommer till grundläggande behörighet medan eleverna själva säger att de upplever att informationen de får inte är anpassad till dem. Vissa elever uppger i intervjun att de inför sitt val för år 3 inte har fått någon information eller besök från studie- och yrkesvägledaren. Enligt rektorn beror det på en schemaändring som resulterade i att alla elever inte var närvarande vid studie- och yrkesvägledarens besök. Dessa elever har inte fått information om valet och de behörighetsgivande kurserna på något annat sätt enligt lärarna.

Det framgår av samtliga intervjuer att eleverna kan, om de anses sig ha behov och tar initiativ till det, få individuell vägledning från studie- och yrkesvägledaren. Eleverna kan också ges individuell vägledning av mentorer och lärare.

Skolans organisering av de behörighetsgivande kurserna är inte tydlig

Av granskningen framgår att eleverna på bygg- och anläggningsprogrammet kan få

2021-06-14
Dnr 2021:995
4 (8)

grundläggande behörighet genom att läsa två av de behörighetsgivande kurserna som individuellt val i år 2 och 3, och en av kurserna som utökat program. Av inlämnad dokumentation framgår emellertid att ingen elev i år 3, i år eller under förra läsåret, har valt att läsa samtliga kurser som ger grundläggande behörighet. Det finns inte heller någon elev på skolan som läser någon av kurserna som utökat program.

Av intervjuer med eleverna framgår att det inte är tydligt för dem hur skolan har valt att organisera de behörighetsgivande kurserna. Några elever uppger vidare att de helt saknar information om vad det schemamässigt skulle innebära om de väljer att läsa samtliga kurser som ger grundläggande behörighet. Av intervjun med rektorn framgår att skolan planerar och organiserar för att eleverna ska kunna läsa alla de behörighetsgivande kurserna först efter att eleverna har gjort sitt val. Konkret information om hur det kan se ut om elever väljer att läsa alla tre kurserna kan inte ges, då det ges till de eleverna enskilt om det blir aktuellt. Detta är dock sådan information som enligt eleverna har en betydelse inför deras val av att läsa in grundläggande behörighet eller inte.

Studie- och yrkesvägledaren berättar att elever kan få stöd en gång i veckan vid det som kallas för studieöppet. I intervjuer framkommer att undervisningen i de utökade kurserna sker på studieöppettid. Det innebär en risk att de elever som väljer att läsa utökat program inte ges samma möjlighet att ta del av denna stöttid.

Eleverna är på arbetsplatsförlagt lärande (APL) både i år 2 och 3. Så som undervisningen är utlagd innevarande läsår uppstår det inte krockar i schemat för eleverna.

Rektorn följer inte upp elevernas val av behörighetsgivande kurser

Granskningen visar att det inte sker någon systematisk uppföljning eller utvärdering av elevernas val av behörighetsgivande kurser. Rektorn har ändå identifierat faktorer som kan påverka elevernas val. Bland annat berättar rektorn att det kan finnas en kultur på skolan när det gäller studiemotivation. Utifrån detta har rektorn beslutat att utöka mentorstiden nästa läsår för att ge mer tid åt att arbeta med relationer och attityder. Rektorn har även valt att engagera en entreprenör som besökt skolan för att prata om vikten av kunskaper i bland annat engelska.

Rekommendation

Granskningen visar att eleverna på Jämtlands Gymnasium Bräcke 4A kan välja att läsa de kurser som ger grundläggande behörighet, men att skolans arbete med att informera om kurserna till eleverna kan stärkas ytterligare. Informationen om möjligheten att läsa de aktuella kurserna behöver vara tydlig och med fördel finnas lättillgänglig för eleverna på fler olika sätt. Rektorn skulle även kunna förtydliga ansvar och roller. Ett tydligare uppdrag hade kunnat stärka samarbetet mellan skolans olika professioner i att informera om syftet och nyttan med grundläggande behörighet.

I granskningen framkommer även att skolans organisation av behörighetsgivande kurser utgör hinder för eleven att välja att läsa de kurserna. Skolinspektionen rekommenderar därför att skolan ser över sin information till eleverna vad det

2021-06-14
Dnr 2021:995
5 (8)

organisatoriskt och schemamässigt innebär för eleven att läsa kurserna som ger grundläggande behörighet. Finns det olika lösningar för hur eleven kan läsa utökat program skulle dessa alternativ kunna presenteras och vara tydliga för eleven innan eleven gör sitt val.

För att ytterligare höja kvaliteten i utbildningen rekommenderar Skolinspektionen även att rektorn följer upp och analyserar elevernas val av behörighetsgivande kurser. Till exempel skulle det kunna handla om att få en ökad kunskap om varför elever väljer att läsa en av de behörighetsgivande kurserna och varför ingen elev väljer att läsa samtliga kurser som ger grundläggande behörighet. Detta för att få syn på ytterligare orsaker till elevernas val. Utifrån den kunskapen kan skolan anpassa informationsinsatser och sin organisation för att underlätta för eleverna att göra välgrundade och medvetna val.

Skolinspektionen avslutar med detta beslut denna granskning.

På Skolinspektionens vägnar

X Ylva Gunnars

Beslutsfattare
Signerat av: Ylva Gunnars

X Catharina Wingårdh

Föredragande
Signerat av: Catharina Wingårdh

I handläggningen av ärendet har även utredaren Lena Johansson deltagit.

Författningsstöd

Skollagen (2010:800)

2 kap. 8 §

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

2 kap. 10 §

Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i denna lag eller andra författningar.

Rektorn får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid förskole- eller skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avses i första stycket, om inte annat anges.

2 kap. 29 §

Elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.

4 kap. 3 §

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

4 kap. 4 §

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå.

Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs enligt första och andra styckena.

4 kap. 5 §

Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

15 kap. 19a §

Varje elev ska ha en mentor som ska följa elevens kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Mentorn ska särskilt uppmärksamma tecken på att eleven kan behöva stöd och i så fall skyndsamt informera berörd skolpersonal.

15 kap. 20 §

Minst en gång varje termin ska rektorn se till att eleven ges en samlad information om elevens kunskapsutveckling och studiesituation (utvecklingssamtal).

En elevs vårdnadshavare ska få sådan information som avses i första stycket.

16 kap. 3 §

Yrkesprogrammen ska utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning.

Alla elever på yrkesprogram ska inom ramen för sin gymnasieutbildning ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå.

26 kap. 19 §

Statens skolinspektion ska granska kvaliteten i sådan utbildning och annan verksamhet som står under dess tillsyn eller under tillsyn av en kommun enligt detta kapitel.

Gymnasieförordningen (2010:2039)

4 kap. 5 §

Statens skolverk får meddela föreskrifter om vilka kurser som får erbjudas som programfördjupning för varje program.

4 kap. 7 § första–fjärde stycket

Huvudmannen för en gymnasieskola beslutar om vilka kurser som ska erbjudas som individuellt val.

Eleven har dock rätt att inom utrymmet för individuellt val läsa

1. en kurs i idrott och hälsa utöver vad som finns på studievägen,
2. minst en kurs i estetiska ämnen, och
3. de kurser som krävs för grundläggande högskolebehörighet på grundnivå om eleven går på ett yrkesprogram.

Undantag från vad som föreskrivs i andra stycket 1 och 2 får göras om det finns synnerliga skäl.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om vilka kurser som får ingå i de ämnen som avses i andra stycket 2.

4 kap. 23 §

En elev får delta frivilligt i undervisning i en eller flera kurser som ligger utanför elevens fullständiga program, om eleven på ett tillfredsställande sätt kan antas genomföra såväl kurserna på den ordinarie studievägen som de frivilliga kurserna (utökat program). Beslutet fattas av rektorn.

En elev på ett yrkesprogram i gymnasieskolan har utan särskilt beslut rätt att som utökat program läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskoleutbildning på grundnivå. Huvudmannen är dock bara skyldig att tillgodose detta om eleven senast vid utgången av det andra läsåret har anmält att han eller hon vill läsa de aktuella kurserna.

En elev som följer ett utökat program har rätt till garanterad undervisningstid utöver vad som föreskrivs i 16 kap. 18 § respektive 19 kap. 20 § skollagen (2010:800).

Förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan**2.4 Utbildningsval – arbete och samhällsliv**

Personalen ska, efter en av rektorn gjord arbetsfördelning, bidra med underlag för elevernas val av utbildning och yrke, samt informera och vägleda eleverna inför deras val av kurser, fortsatt utbildning och yrkesverksamhet och motverka sådana begränsningar i valet som grundar sig på föreställningar om kön och på social eller kulturell bakgrund.

2.6 Rektorns ansvar

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn ansvar för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att utbildningen organiseras så att den så långt möjligt anpassas efter elevernas önskemål och val av kurser och att återvändsgränder i studiegången undviks, eleverna får information inför utbildningens början, får en väl utformad introduktion i utbildningen, i ämnen och kurser samt får stöd att formulera mål för sina studier, studie- och yrkesvägledningen organiseras så att eleverna får information om och vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför val av framtida utbildning och yrke, samt skolan i dialog med eleven upprättar en individuell studieplan för varje elev och reviderar den vid behov.